

Filip, Pavel

[Morée, Peter C. A. Preaching in fourteenth-century Bohemia: the life and ideas of Milicius de Chremsir (+1374) and his significance in the historiography of Bohemia]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
2000, vol. 49, iss. N5, pp. 67-68

ISBN 80-210-2519-0

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114092>

Access Date: 11. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

snaží Anežka Vidmanová —, že je 14. století i v latinsky psané literatuře dobou rozvoje zábavné literatury (s jistou rezervou již můžeme mluvit o beletrii), kdy zároveň dochází v české i latinsky psané literatuře k výrazné recepci antických látek, v česky psaných projevech pak i ke zpracovávání evropských středolatinických látek a výtvorů.

Ezopovy bajky a staročeské zpracování pozdně antických tzv. „Disticha Catonis“ jsou dokladem toho, že v českých zemích znalost antiky vzrůstá, a že je antické látky schopna na daném stupni svého vývoje uchopit čeština. Zajímavé je, že si čeští zpracovatelé z antiky volili právě texty tohoto druhu, to jest morality, sbírky morálních naučení a sentencí. Různých textových variant bajek užívali kazatelé jako exempel, a Eduard Petrů (Doslov, str. 287nn.) právem uvádí jako důvod obliby na předním místě jejich alegorický charakter. „Disticha Catonis“ byla po celý středověk i u nás jedním z nejcitovanějších textů v nábožensky vzdělávatelné, traktátové a kazatelské literatuře, různých textových variant bajek užívali kazatelé jako exempel. Zde (str. 296nn.) autor Doslovu konstatuje, že překladatel Katonových dvojverší latinské znění proměňuje mj. „odmytologizováním“, tak, že mu odnímá jeho charakter pozdně antického „pohanského“ textu: to je pochopitelné právě z toho, že „Disticha Catonis“ byla již po několik staletí užívána jako argumentace pro morálku křesťanského středověku, antickému starověku byl tento text odcizen již dávno. — Morální obsah má i třetí předkládaný text, Rada otce synovi. U ní sice nebyla latinská ani jiná předloha zjištěna. Eduard Petrů (str. 302nn.) ji chápe jako zdařilý pokus vyrovnat se v českém prostředí s podněty rytířské kultury, jež k nám ze Západní Evropy silněji pronikly právě v té době, jako snahu „zformulovat to, co bychom mohli označit jako kodex rytířské cti“.

Ohodnocení použitých edičních technik, srovnání se staršími edicemi nebo vyjádření k těm pasážím Doslovu, v nichž E. Petrů uvažuje o možnostech autorských atribucí nebo o době vzniku těchto textů, je třeba přenechat bohemistům. Mohu se závěrem vyslovit k podobě a překladu (překlad od str. 241) latinských pasáží. Latinské verše na str. 14 v záhlaví bajky *De gallo et iaspide* bylo třeba rozepsat jako verše (el. distichon). Pro většinu veršů v záhlavích dalších bajek bylo možno podle Waltherova soupisu latinských středověkých přísloví najít jejich výskyt v jiných kontextech a zejména v jiných evropských kulturních oblastech. Překlady těchto i dalších latinských veršů jsou správné, velmi přesné a výstižné (o překlad veršem se překladatelka nepokusila).

Jana Nechutová

PETER C.A. MORÉE, *Preaching in Fourteenth-Century Bohemia. The life and ideas of Milicius de Chremsir († 1374) and his significance in the historiography of Bohemia.* Eman, Heršpice 1999, 290 s.

Moréeova kniha je obsáhlou studií zabývající se životem a dílem českého kazatele Milíče z Kroměříže. (Poukazuje mimo jiné, stejně jako jiní zahraniční badatelé, na nesrovnalost spočívající v tom, že postava Milíče z Kroměříže se považuje za historicky velmi významnou, avšak edici jeho děl se v odpovídající míře žádný z odborníků systematicky nevěnuje.) Základem autorova zkoumání jsou dvě Milíčovy postily, na jejichž základě se Morée snaží ověřit, zda je pravdivý obraz Milíče jako kazatele inspirovaného apokalyptickými vizemi, jako Husova předchůdce, jako otce české reformace a jako člověka s ostatními charakteristickými znaky, které jsou mu tradičně připisovány. Tato studie nemá ani tak za cíl hledat Milíčovo místo mezi jeho současníky, spíše chce

poskytnout nový materiál a kritickou analýzu současných názorů na Milíče ve snaze získat věrnější obraz kazatelův.

K podrobnějšímu rozboru bylo z postil vybráno dvacet sedm kázání, jež autor rozčlenil do několika skupin. První z nich obsahuje kázání eschatologická, která prezentují Milíčovy názory na ideu konce světa, poslední soud a příchod Antikrista. Druhá skupina zahrnuje homilie, které se týkají současné církve a společnosti. Zde se setkáváme s otázkami týkajícími se chudoby, hierarchie v církvi, chudoby a vyčlenění prostoru světské moci. Třetím okruhem jsou kázání soustředující se zejména na roli a postavení kazatele v církvi a společnosti.

Kniha je rozdělena do šesti oddílů, členěných dále na kapitoly. V prvním oddílu se charakterizuje situace v Čechách čtrnáctého století za vlády Karla IV., druhý oddíl představuje přehled dvou Milíčových biografí: oba životopisy mají svou vlastní strukturu, která portrétuje Milíče buď jako apokalyptického kazatele nebo skromného světce; podle Morého názoru použil autor první biografie Matěj z Janova svého učitele Milíče proti obviněním ze strany církevních hodnostářů. Vedle těchto dvou hlavních zdrojů používá Moré při mapování Milíčova života za účelem dosažení větší přesnosti ještě další zdroje, např. Palackého (Über Formelbücher) nebo Monumenta Vaticana. — Třetí oddíl se obrací k Milíčovu kazatelství a klade je do rámce evropského kazatelského hnutí, které nabylo na významu ve dvanáctém století a způsobilo rozsáhlou christianizaci společnosti. Zde se některé autorovy názory stýkají s tezemi, vyslovenými při průzkumu "hagiografického diskurzu" této doby Zdeňkem Uhlířem. Tato část výkladu se také zabývá datováním obou Milíčových postil.

Oddíl čtvrtý zahrnuje několik okruhů z Milíčových kázání obsažených v postilách a vytvářejících obraz kazatele, který byl názorově a přesvědčením silně spjat se současným církevním učěním. Závěry, které z analýzy kázání vyplývají, jsou rozděleny na dvě části s několika tematickými skupinami, které se částečně prolínají. První část, tvořící páteř čtvrtého oddílu, představuje analýzu Milíčova názoru, že stav církve a společnosti je alarmující. Hovoří se zde o církvi a její hierarchii, kněžstvu, postavení světské moci a o eschatologickém citění obyvatelstva. Druhá část doplňuje celý pátý oddíl a je v ní soustředěna Milíčova reakce na krizi v církvi a několik kapitol o významnějších českých světcích.

V oddílu šestém je uveden přehled výsledků bádání o Milíčovi, zejména ze století 19. a 20. Především z něj vyplývá, že Milíč se ve všech dobách stal do jisté míry obětním beránkem v rukou současných nálad a tendencí, které ovlivňovaly vykladače jeho díla a nedovolily jim zaujmout objektivnější hodnotící stanovisko.

Celý rozbor, jež publikace poskytuje, je velmi přehledně strukturovaný a čtenáři znalému základů projednávané látky lehce přístupný, také díky tomu, že text je bohatě okomentován poznámkami pod čarou.

Knihu uzavírá krátké shrnutí v holandštině a v češtině, za nímž následuje index pojmů a vlastních jmen. Pro toho, kdo se zajímá vedle odborných problémů i o osobu Petera Morého, je v závěru knihy uveden také autorův stručný životopis.

Knižka vznikla na základě vzácně důsledného studia obsáhlého souboru rukopisných textů, jakému dosud Milíčovy postily podrobeny nebyly. V novém Morého pohledu není Milíč ani tak asketou, mystikem a chiliistou (tak jej — podle autora neprávem — představují oba jeho životopisci, a taková představa může vzniknout na základě Milíčových "římských" textů), nýbrž především kazatelem.